

Molnár András

Zala megye történelmi címere

Bél Mátyás, a magyar földrajz- és történettudomány egyik klasszikusa jegyezte fel 1740 körül, hogy Zala vármegye címere „nagy egyszerűséget mutat, s ez [...] annak a bizonyítéka, hogy igen régi eredetűnek kell lennie”. Valóban, megyénk címere egyike Magyarország legrégebbi önkormányzati jelképeinek. Zala vármegye 1550-ben elsősk között kért és kapott királyi címeradományt. Az erről szóló oklevél ugyan nem maradt fenn, ám ismerjük az ekkor vésetett címeres pecsét lenyomatát, melyen latinul e körirat olvasható: „Zala megye pecsétje 1550”. A pecséten az alábbi címer látható: kerek talpú, kétoldalt szimmetrikusan ívelt tárcsapajzs, melyet az alsó harmadában pólya (vízszintes sáv) oszt ketté. A pólya felett falombot formázó ötágú, nyílt korona lebeg, a pólya alatt pedig a „ZALA” szó, a megyét kettőszelő, névadójául szolgáló folyó neve olvasható. Az első pecsétnyomó a háborús időkben gyorsan elkallódhatott, mert megyénk 1559-től már egy másik, az előzővel alapvetően megegyező, ám a leveles koronát felismerhetőbben ábrázoló pecsétet használt. E pecsétnyomót az 1600-as évek elejétől egy harmadik váltotta fel, amelyet azután folyamatosan használtak a 17., és vélhetőleg a 18. században is, egészen 1786-ig. A harmadik pecsétváltozat pajzsán már nem szerepelt a

„Zala” felirat, köriratából kimaradt az évszám, a címer rajza azonban nem változott.

Mivel e három pecsét nem tartalmaz semmilyen, a címer színére utaló jelölést, nem tudjuk, hogy a megyecímer használatának első kétszáz évében melyek lehettek – ha voltak ilyenek – Zala megye színei. A zalai megyecímer legkorábbi ismert leírása (az 1734-ben kiadott „Cerographia Hungariae...” című mű) a pajzs színét nem említette, a rajta lévő pólya színét viszont határozottan fehérnek, azaz ezüstnek írta le, azzal a megjegyzéssel, hogy az a Zala folyót jelképezi. A megye színeit néhány évvel később Bél Mátyás sem említette, azt azonban feljegyezte, hogy „a pólya a Zala folyót, a korona pedig a vármegye előkelő voltát jelzi”. Zala megye címerének első színes ábrázolása 1742-ből maradt fenn. Ekkor öt egyforma zászlót készítettek a vármegye nemesi felkelői számára. E zászlók megyecímerén a zöld színű, alsó harmadában ezüst pólyával osztott, szimmetrikus tárcsapajzsot arany szegély keretezi, a pólya fölött pedig többágú, nyílt, leveles aranykorona lebeg.

1790-ben, a régi nemesi önkormányzat helyreállítása után Zala vármegye is új pecsétnyomót vésetett magának. A pajzs alakja és a címeralakok rajza gyakorlatilag megegyezett az 1600-as évek elejétől használt pecsétével, míg a pajzs színét – az 1742-es zászlók címerétől eltérően – egyértelműen kéknek jelölték, vízszintes, sűrű vonalkázással. A pólya színét e pecséten fehérnek, azaz ezüst színűnek találjuk. (Zala megye 1792-ben készített, Tomasich-féle térképének címerén szintén ezüst pólya szeli ketté a kék színű pajzsot.)

Zala vármegye az 1830-as évektől a (grafikailag jelzett) kék-ezüst színű megyecímerrel díszített formanyomtatványokon adta ki a hivatalos igazolásokat és bizonyítványokat. Ezeket jelent meg először (új címerelemként) az ezüst pólyán a fekete nyílvevő, mely általában (heraldikailag) jobbról balra mutatott. A nyílvevő nem rendelkezett önálló jelentéstartalommal, önmagában semmit sem szimbolizált, pusztán azt hangsúlyozta, hogy az ezüst pólya a Zala folyó jelképe. (A nyílvevő a korabeli térképeken a folyóvizek folyásirányát jelölte, megyénk címerében pedig a Zala folyó folyása nyugat-keleti irányának jelölésére szolgálhat.)

Zala vármegye 1836-ban új, magyar köriratú pecsétnyomót vésetett, az uralkodó azonban 1838-ban megtiltotta annak használatát, mert nem kérték hozzá engedélyt. A magyar köriratú pecsétnyomó címerrajza

alapvetően megegyezett az 1790. évi pecsétével, egyetlen lényeges eltéréssel: a pajzsot kettészelő pólját (sűrű pontozással) aranyszínűnek jelölték. Mivel a megye közgyűlésén nem merült fel a címer színeinek megváltoztatása, önkényes lehetett a pólja ezüstjének – az előkelőbbnek, rangosabbnak vélt – aranyra való cserélése.

1848 nyarán 32 darab újabb pecsétnyomót vészték a megye tisztviselői számára. Ezek a kis méretű pecsétnyomók a kék pajzsot ismét ezüst pólja szelte át, melyre rávésték a (heraldikailag) jobbról balra mutató nyílvevesszőt is. Ugyanez a címer került 1861-től valamennyi újabb Zala megyei pecsétnyomóra is. Az 1867. évi kiegyezést követő évtizedekből számos, változatos ábrázolása maradt fenn Zala vármegye címerének. A címerpajzs talpa némelykor kerek, többnyire pedig csücskös volt, felül hol szögletesen, hol hullámosan záródott, és a pajzs oldalának ívelése is változott. Színes ábrázolásokon, így a megyeháza közgyűlési termét egykor díszítő címerpajzsokon, a vármegyei hajdúk

tarsolylemezén, az 1867. évi koronázásra készített megyei díszzászló szalagján, Zala megye millenniumi díszzászlaján, vagy az 1942-ben felépített zalaegerszegi református templom színes üvegablakán egyaránt ezüst pólja vágja át a pajzs kék mezejének derekát, a pólján pedig (heraldikailag) jobbról balra mutató természetes, arany vagy fekete színű nyílvevessző látható. A megye színeit egyöntetűen kék-ezüstnek jelzik az 1949-ig használt fém pecsétnyomók, és a korabeli megyetérképek vagy más önkormányzati nyomtatványok címerrajzai is.

Zala vármegye 1929. július 19-i közgyűlése - a korábbi, fent ismertetett hagyományoknak megfelelően - az alábbiak szerint állapította meg Zala vármegye hivatalos címerét: „álló csücskös talpú kék pajzs, melyet ezüst pólja oszt ketté. Az ezüst póljában jobb felé haladó fekete nyíl, a felső pajzsmezőben ötágú arany korona. A vármegye színei: kék-fehér.” A Zala Megyei Közgyűlés 2010. július 8-ai határozatával gyakorlatilag ezt a történelmi – 1949-ben betiltott – megyecímet helyezte vissza jogaiba.

Németh Miklós: Sírba tétel